

nih državnih funkcija kao što su: spoljna politika, narodna odbrana, bezbednost samoupravnih zajednica, zaštita slobode i prava građana i sl. Stoga, čini se, bilo bi ispravno kazati da je put ka realizaciji koncepcije narodne odbrane proces kao svaki drugi društveni proces, na primer, proces sprovođenja društvene i privredne reforme. Zato on traži puno angažovanje svesnih snaga društva, u čijem angažovanju Savez komunista u celini i komunisti u Armiji imaju posebno istaknutu ulogu...

VIKTOR BUBANJ

Osnovi vojne doktrine i strategije oružanih snaga SFRJ

(»VOJNO DELO« br. 5/71)

...Evo nekoliko fundamentalnih principa koji su ugrađeni u osnovu naše vojne doktrine, svih postupaka koji predstavljaju bazu za celokupnu vojnoteorijsku aktivnost i ratnu praksu.

1. *Oružani otpor je glavni i osnovni vid otpora u opštenarodnoj odbrani.* Ovaj princip nije slučajno stavljen na prvo mesto. On je na čelu zato da bi se što uspešnije i potpunije razbilo kolebanje i špekulativna razmišljanja, koja su nastala paralelno sa diskusijom o koncepciji, u vreme kada se raspravljalo o raznim mogućnostima odbrane nezavisnosti Jugoslavije i malih zemalja uopšte, kada su se analizirale razne mogućnosti i faktori odbrane, a čija je suština u tome da oružani otpor ne mora baš uvek biti glavni oblik odbrane od vojnog napada agresora.

Da bismo sprečili svaku špekulaciju i dvoumljenje, što bi bilo pogubno za naše odbrambene napore, mi smo taj princip izričito formulisali i stavili na čelo svih naših dokumenata. Kratko rečeno, svaki agresor na našu zemlju treba da zna da će naići, uz sve drugo i pre svega, na *jedinstven oružani otpor svih naroda i narodnosti — celog društva.* A kad podvlačimo da je to jedan od vidova otpora, to samo znači da će se paralelno sa pružanjem oružanog otpora koristiti i sve druge mogućnosti, svi drugi vidovi otpora, a oni svi zajedno predstavljaju *totalan napor našeg društva* protiv moguće agresije.

Znači, oružani otpor je glavni i osnovni vid otpora bilo kojem agresoru i okupatoru. To treba vrlo jasno i precizno zapamtiti i izvući sve konzekvence. Zaključak je: *prvo*, da glavni naponi i pažnja naše zemlje, svih političkih i vojnih institucija i organizacija moraju biti usmereni na to da se obezbede optimalni rezultati oružanih otpora. *Drugo*, da svaki agresor, bez obzira na to ko je, kako i šta iza sebe ima kao političku, idejnu ili drugu motivaciju, mora da već od granice računa na sve moguće vrste oružanog otpora i na puno angažovanje svih naših snaga s ciljem da se, sem ostalog, upravo oružanim otporom skrši udarna moć i snaga agresora.

Takav čvrst i odlučan stav o tom pitanju, koji se provlači kroz sve principe vojne doktrine, naneo je odlučan udarac defetizmu i nepoverenju u naše odbrambene mogućnosti. To je bio i idejni obračun sa svim defektnim shvatanjima o tzv. vojnoj svemoći supersila. Takva doktrina je postala snažno sredstvo u rukama naših političkih radnika u vojsci i van nje za pripremu celog društva, svih naših ljudi za odbranu.

Kada konstatujemo da je to snažan udarac po defetističkom gledanju o našim sposobnostima, treba ga shvatiti i kao udarac po klasicizmu u vojnoj teoriji, po starim shvatanjima o odnosu snaga, o mehaničkom značaju faktora i snazi vatre, o predimenzioniranju značaja brojne jačine armija, njihovoj pokretljivosti, načinu dejstva, itd. Znači, borba protiv defetizma je istovremeno i borba protiv klasičnog shvatanja o značaju i prednosti čvrstog fronta, koncentraciji vatre, broju tenkova i avijacije po kilometru fronta. Ona znači borbu protiv kopiranja tuđih shvatanja gde se malo razmišlja, ignoriše sve ono što znači faktor čovek, moralno čvrst i stručno kvalifikovan za borbu, koji je, udružen sa drugim ljudima, sposoban da napravi čuda u odbrani onoga što smatra svojim i svetim.

To je i borba za afirmaciju objektivne procene o mogućem dejstvu materijalnih i tehničkih faktora u našoj situaciji, procene sposobnosti ljudi da nađu izlaz i iz najteže situacije, borba protiv shvatanja da ćemo samo odstupati i braniti se, da ne možemo zaustaviti i na neki način razbiti oklopne kolone agresora, da je premoć koju može obezbediti u odnosu od 3 : 1 ili 4 : 1 u svim vrstama teške borbene tehnike, sudbonosna i odlučujuća, itd. Da bismo taj defetizam likvidirali, ne rečima već na naučnoj osnovi u vojnoj doktrini, razrađen je drugi princip koji opredeljuje obim i karakter oružane borbe.

2. *Oružana borba se vodi stalno na celoj teritoriji svim sredstvima i na sve načine.* Sa ovih nekoliko reči dali smo odgovor na

klasičnu vojnu računsku i kompjutersku metodu ocenjivanja mogućnosti oružane borbe. To je naš odgovor na vojnu nadmoć agresora i na njegovu strategiju munjevitog rata...

... Politička i vojna situacija u svetu posle drugog svetskog rata jasno pokazuje da stvari stoje drugačije, da je to period čestih lokalnih agresivnih ratova iza kojih stoje interesi jedne ili više velikih sila. Primera ima mnogo i na svim kontinentima. Isto tako, ima dosta primera koji pokazuju da je odlučnost male zemlje da se brani, po pravilu, spasavala zemlju od agresije. Drugim rečima, nijedan mali narod, nijedna mala zemlja koja želi da bude nezavisna i gradi sopstvenu budućnost, ne treba da prihvati takve teorije, već obrnuto, treba da je svesna sa svom ozbiljnošću da baš postoji mogućnost lokalne agresije na nju. To vredi i za našu zemlju...

... 3. *Oružane snage moraju po načinu ratovanja i sadržini kako su koncipirane afirmisati društvo koje brane.* Ovim principom se želi jasno istaći da naše oružane snage moraju raditi na način kojim se čuva i afirmiše i odbrambena organizacija društva, njegova politička organizacija, sistem vlasti, infrastruktura, itd. U svim našim vojnim (štabnim) postupcima moramo znati i voditi računa o činjenici da smo deo oružanog naroda koji odlučuje koliko i kakvih mera prinude će nametnuti radi što efikasnije odbrane. Sigurno je da se nikakve klasične mere nasilja, poznate iz buržoaskog društva, ne mogu uvoditi. Razumljivo je da ratno stanje nameće mnoga ograničenja i posebne mere, ali to moraju biti akcije samo društva, zasnovane na zakonskim propisima predviđenim za rat (ograničavanje potrošnje, veće dirigovanje proizvodnjom, angažovanje svih društvenih organizacija na pripremama za odgovarajuću oružanu akciju i borbu na terenu).

Međutim, tom društvu je nemoguće oduzimati prava da se bori i organizuje onako kako smatra da je najbolje. U našem ustavu je sasvim jasno naglašeno da je za odbranu odgovorno društvo, da je svaka društveno-politička zajednica odgovorna za organizaciju odbrane na svom području. Odgovornost oružanih snaga da i kroz oružanu borbu afirmišu naše društvo utiče na izbor naše vojne strategije, na konkretno vođenje oružane borbe, jer je kao dan jasno da ta strategija mora veoma ozbiljno uzimati u obzir šta se na prostoru širih i užih društveno-političkih zajednica dešava, kako se živi, kakve su društvene organizacije, koji narodi tu žive, koliko i na koji način se mogu uključiti u realizaciju vojnostrategijskih planova.

4. *Odbrambeni sistem SFRJ mora biti potpuno pripremljen već u miru i funkcionisati stalno, sve dotle dok se to drukčije ne odluči.* O tom principu bilo je dosta rasprava. Naime, kod nekih naših dru-

gova koji se bave razvojem zemlje — pošto imaju krupnih problema i teškoća na tom poslu, a možda uvek nemaju dovoljno sve elemente pri proceni situacije položaja naše zemlje, bilo je i ideja da se može uštedeti i na planu narodne odbrane (sama po sebi ta ideja je dobra), pa kad god je u pitanju neki problem i kada treba rešiti neki materijalno-finansijski problem, uvek se dođe i na ideju da se postavljaju pitanja: da li su SFRJ potrebne upravo takve i ovolike oružane snage, da li na planu odbrane u našem društvu treba vršiti tako obimne pripreme, da li treba da, recimo, svaki mladić, svaka devojka, odnosno svi ljudi do 40 godina budu obučeni za oružanu borbu, da li sve naše zgrade koje se sada grade treba da imaju skloništa određenog tipa, da li »gazele« i »petlje« treba da budu građene i sa gledišta opštenarodne odbrane, da li naše rezerve treba da budu baš tolike, a oprema takva i sl. . .

... 5. *Naša vojna doktrina ne priznaje poraz, kapitulaciju ili zauzimanje teritorije (naglašavam: ili zauzimanje teritorije). Oni se tretiraju samo kao određena stanja koja utiču na oblik oružane borbe i drugih vrsta otpora.* Kao starešine JNA moramo dobro shvatiti šta proizilazi iz takvog principa, jer on utiče na sve naše akcije i u miru — na organizaciju, sadržaj i jačinu naših oružanih snaga, na sistem komandovanja i na način dejstava u ratu. Neko bi mogao misliti da je smešna stvar kad jedna vojna doktrina ne priznaje zauzimanje teritorije. Ali, to je ipak tačno. Takvo stanje mi priznajemo samo kao činjenicu da se agresor fizički može naći na jednom delu naše teritorije, jer će to biti često slučaj u odbrambenom ratu, ali naše snage mu neće dozvoliti da na toj teritoriji mirno radi i da je koristi. Prema tome, mi samo priznajemo da će se na tom delu teritorije voditi drugačiji način oružane borbe, da će narod i naše organizacije drugačije raditi i živeti, i ništa više. Biće to teritorija na kojoj će se uporedo sa agresorovim snagama nalaziti i deo naših oružanih snaga, organizovani elementi narodnog otpora svih vrsta protiv okupatora. Ta teritorija neće biti nikakva zona mira za agresora, niti će biti mirne situacije za njega. U praksi će se, naravno, dešavati da će povremeno biti zatišja i privremeno mirnih situacija, ali to ne menja i ne obezvređuje naš stav. . .

... 6. *Naša vojna doktrina zahteva upotrebu svih vrsta borbenih sredstava koja odbranu čini efikasnijom, a ceo odbrambeni sistem jačim.* Taj princip precizno i potpuno daje odgovor na pitanje: kakve treba da izgledaju i kako da budu naoružane naše oružane snage? Njime se daje jasan odgovor i na shvatanja da nam koncepcija omogućava orijentaciju samo na lake pešadijske jedinice naoružane lakim vrstama oružja.

Našim stavom se jasno precizira: ako želimo da dosledno sprovedemo koncepciju i njene intencije, moramo izgraditi takve oružane snage koje će biti sposobne za sve vrste oružanog otpora, moderno naoružane, prvenstveno masovnim oružjem, ali i savremenom teškom tehnikom što će ih osposobiti za snažne udare po agresoru, izvođenje velikih operacija, čvrstu odbranu teritorije i brzu likvidaciju manjih diverzija na našu zemlju. To je jedino ispravno društveno-političko i vojnonaučno stanovište koje štedi naše živote i razaranja zemlje. Ono je vrlo značajno i za međunarodnu afirmaciju društva koje ima kontinuitet, koje želi da ima sopstvene odbrambene sposobnosti, da ima snagu kojom stvara i stabilizuje situaciju...

... Moramo pokazati stabilnost i snagu društva i njegovih oružanih snaga, našom organizacijom sistema odbrane moramo pokazati da nismo uzalud trošili narodni novac, da smo sposobni da razbijemo velike oružane snage agresora. Teorija olakog prepuštanja zemlje okupatoru, razvoja prave borbe tek nakon toga, neodrživa je. To ne znači da naša vojna doktrina ne prihvata i dugu borbu i partizansko ratovanje, pa i mogućnost, ako agresor bude izuzetno snažan, da privremeno »zauzme« i veći deo teritorije. Mi se spremamo za sve takve situacije, jer je to u duhu naše doktrine. Ali takvi vidovi otpora i oružane borbe biće mogući samo ako je operativna armija učinila prethodno sve drugo, ako naši narodi vide da smo se hrabro i vešto borili svom snagom i da smo sve učinili da do takve situacije ne dođe...

... 7. *Naša vojna doktrina traži da se, pre svega, razrade i primene oni oblici oružane borbe koji će neprijatelja prisiliti da trpi najveće gubitke, da se uništavanjem neprijatelja, pre svega, brani i naša teritorija.* To znači da naša vojna doktrina ništa ne proglašava dogmom, da tek na bazi svestranih procena odlučuje i bira onaj oblik borbe koji u određenoj situaciji pruža najbolje šanse za uspeh. Ako bi, teorijski posmatrano, stari juriš falange u zbijenim porecima davao optimalne rezultate, mi bismo i njega koristili. Prema tome, sve što su vojna nauka i praksa dale u istoriji i sve što možemo otkriti, predmet je našeg izučavanja i naše provere u praksi.

Potpun značaj i važnost ovog principa dolazi do izražaja ako ga povežemo sa zahtevom da svi oblici oružane borbe moraju biti usmereni na uništavanje neprijatelja, a tek potom na odbranu teritorije. To znači da ćemo braniti teritoriju, svaki grad, svaku topografsku poziciju, zbog čega utvrđujemo celu zemlju, ali s ciljem da sa što većom efikasnošću, na celom prostoru SFRJ, tučemo i uništavamo agresorovu živu silu i tehniku. Primenujemo takve oblike borbe

koji daju optimalne učinke u uništavanju grupacija neprijatelja, a kroz to i kao posledicu toga, obezbeđuju i mnogo širu kontrolu i posjedovanje naše teritorije. Na bazi toga se moraju izgrađivati naša taktika i operativni postupci...

... 8. *Munjevitom ratu agresora moramo suprotstaviti dugotrajni totalni rat i otpor na celoj teritoriji SFRJ.* To je izuzetno značajan princip, jer ne treba uopšte sumnjati u to da bi agresor pokušao da postigne svoj cilj nekom vrstom »blic-kriga« moderne varijante. On bi jakim oklopnim snagama sa fronta i dubokim prodorima vazdušnodesantnih snaga uz snažnu avio-podršku, težio da što pre razbije naš otpor i zauzme glavne delove zemlje. Uspeh takvog plana, iako ne bi značio kraj borbe već pre početak, imao bi velike posledice moralno-psihološkog karaktera. Zato se naša vojna doktrina određuje za dugotrajni rat i zahteva da naše oružane snage svojim dejstvom u samoj osnovi onemoguće takav plan agresora. Pripremamo ih da pokretljivošću, brzim manevrisanjem, snažnim udarima i aktivnošću na celom prostoru SFRJ, stvore situaciju u kojoj će pokušaji agresora da nas razbije, da iskoristi svoju nadmoćnost u tehnici i vatри, ići u prazno — situaciju gde ćemo sve znati o njemu, a on vrlo malo o nama i našim planovima i gde će inicijativa biti stalno u našim rukama.

Razbiti planove agresora primenom odgovarajuće strategije i operativno-taktičkih postupaka, istovremeno znači stvarati izuzetno povoljne uslove za efikasno korišćenje naših oružanih snaga, posebno JNA, jer ona predstavlja za agresora smrtnu opasnost sve dok postoji, dok se nalazi i kreće u masi ostalih elemenata oružanog i drugih oblika otpora. Ona predstavlja jaku i vrlo savremeno naoružanu armiju i za evropske prilike, kojoj, ako se pripremi i ako bude dejstvovala u duhu naše doktrine, ne mogu mnogo nauditi ni dvostruko jače snage. U ratnoj istoriji — našoj i tuđoj — naći ćemo dovoljno primera koji pokazuju da ne treba biti nimalo pesimista kada je reč o tome šta jedna takva snaga kao što je JNA može učiniti ako je dobro vođena, dobro organizovana i dobro pripremljena, ako ima svoju sopstvenu teoriju ratovanja...

... 9. Sledeći princip naše vojne doktrine, koji može biti i prvi, jeste: *glavni faktor naše oružane moći i garant naše pobede nad agresorom je naš čovek, radni ljudi Jugoslavije.* Time, naravno, nije konstatovano ništa nepoznato, jer danas se manje-više svi pozivaju na čoveka, čak i u slučajevima kad treba da posluži kao snaga najcrnjoj agresiji i hegemoniji. I Hitler se pozivao na nemačkog građanina. Razlika u našim pogledima je ipak bitna. Ona je u tome što

se pozivamo na čoveka novog društva i što se to društvo prvi put u istoriji odreklo rata, pa poziva ljude da se pripremaju ne za rat, već isključivo za samoodbranu. Zato je taj poziv lišen svake demagogije i prevare i kao takav ima ogromnu mobilizatorsku i moralnu snagu. To je i razlog što verujemo da u našem slučaju svesna odluka naših ljudi da brane svoje društvo postaje neizmerna snaga, koja, ako je organizujemo i pripremimo, obezbeđuje ne samo pobedu nad agresorom već mnogo više — siguran mir na našim granicama.

Nemoguće bi bilo i zamisliti postojanje koncepcije opštenarodne odbrane i našeg načina vođenja oružane borbe ako se ne bi bazirala na naprednim i humanim ciljevima, ako ne bi bila u pitanju odbrana progresivnog društva. Zato i naša vojna doktrina polaže glavnu nadu u naše radne ljude, u njihovu rešenost i vojnu osposobljenost za oružanu borbu.

Polažući glavne nade u takvu odlučnost i rešenost naših ljudi moramo biti svesni da to znači i drugačiji pristup kada je reč o njihovom mestu u vojnoj organizaciji, njihovim pravima i odnosu prema njima. Moramo izvršiti duboke promene u nekim shvatanjima kojih još ponegde ima, a koja su recidivi klasične vojne organizacije. Treba što pre shvatiti da smo svi, od vojnika do generala, deo ovog naroda, profesionalno osposobljeni da svaki obavi svoj deo posla, ali, kada je reč o svim drugim obavezama u društvu, jednako vredni građani naše socijalističke zajednice — subjekti koji stvaraju to društvo i brane ga kao i ostali građani. To nas obavezuje da izgrađujemo i drugačije unutrašnje odnose koji obezbeđuju, kako to drug Tito često podvlači — i vrlo visoku organizovanost, visoku svesnu disciplinu, ali i odnose ravnopravnih građana, koji svi zajedno i jedan drugome čuvaju dostojanstvo čoveka.

Polazeći od takvih shvatanja naša vojna doktrina vrlo jasno i precizno zahteva da se i ratna dejstva vode tako da isključuju one neljudske i nerealne odluke koje su često više usmerene ka isticanju ambicija nekog starešine nego što imaju vojnu vrednost.

Treba moralno i psihološki pripremiti sve naše vojnike i starešine, sve ljude na činjenicu da se u ratu gine, da je to neizbežan i jedini način da živimo slobodni i bez straha, ali i da imaju poverenje u to da stvaramo vojnu doktrinu, razrađujemo načine borbe, organizujemo pripreme i obuku, što će uticati da se gubici smanje, da se svedu na onaj nivo koji se ne može izbeći.

Što pre moramo biti načisto s tim da je nemoguće da ovu vojnu doktrinu kvalifikovano može primenjivati starešina ili vojnik koji ne razmišlja, koji samo čeka naređenje. Nama su danas potrebne

starešine i vojnici koji su sposobni i spremni da izvrše svako, pa i najteže naređenje, ali koji su naviknuti da ga primaju kritički, da analiziraju i stvaralački ostvaruju zadatke, koji informišu i upozoravaju svog pretpostavljenog na ono za šta smatraju da je pogrešno. Nama danas treba vojnici koji sam vodi računa o svom borbenom položaju, koji aktivno učestvuju u borbi i koji sa svojim drugovima u odeljenju ili vodu stvara male borbene varijante. Nama je potrebna četa u kojoj borbeno osposobljavanje vrši komandir zajedno sa vojnicima, sa njima razrađuje situacije u kojima se mogu naći i kako jedan drugome mogu pomoći. Potreban nam je i takav komandir koji ume da iskoristi veštinu, iskustvo i razmišljanje vojnika i koji kroz vežbe teži da stvori aktivnog borca za ovo društvo i njegovu odbranu...

... 10. *Konačan uspeh u razbijanju agresije postići će se ako se sve vrste otpora, svi oblici i vrste oružane borbe stope u jednu celinu, ako budu vođene jednom idejom i istim ciljem u svakoj fazi borbe, ako se sve snage društva optimalno iskoriste.* Ma koliko na prvi pogled ovaj princip izgledao vrlo jasan i veoma razuman, njegova realizacija u praksi nije laka ni bez problema. U stvari, on traži da u miru stvaramo takav sistem odbrane društva koji će, u slučaju potrebe bez problema u praksi, ostvarivati ideju opštenarodne borbe i otpora. Naime, moramo stvarati duhovno i moralno jedinstvo svih naših ljudi, čime će se postići to da svi shvatimo odbranu SFRJ kao našu obavezu koja je van svake diskusije, bez obzira na to koliko u drugim pitanjima ima dilema i različitih mišljenja — da su nam u tu svrhu potrebni i jedinstven sistem oružanih snaga i jedinstvena priprema i planovi društva za odbranu...

DŽEMIL ŠARAC

Podruštvljavanje odbrane

(»VOJNO DELO« br. 1/72)

Socijalistički karatker društvenih odnosa u našoj zemlji i njihov dalji razvoj na osnovama samoupravljanja opredeljuju društveno-političku suštinu sistema narodne odbrane, omogućuju i ispoljavaju se i u jedinstvu naroda i oružanih snaga. Taj faktor i ostali relevantni